

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Desiderii Erasmi Roterodami Paraphrases In Novvm Testamentvm

Praemissa Est Io. Aug. Noesselt Historia Paraphraseon Erasmi Rot. In
Novum Testamentum

Erasmus, Desiderius

Berolini, MDCCLXXX

VD18 90514300

In Epistolam Pauli Ad Romanos Argumentum Per Erasmum Roterodamum.

urn:nbn:de:gbv:45:1-14035

IN EPISTOLAM PAULI
AD ROMANOS
ARGUMENTUM

PER

ERASMUM ROTERODAMUM.

Iam quo res sit dilucidior, argumentum epistolae paucis explicandum. Atque ut exordiar ab ipso nomine, quamquam me non fugit, Hieronymum in commentariis, quos scripsit in epistolam ad Philemonem, in hac esse sententia, ut existimet apostolum prius vocatum Saulum, Pauli vero cognomen ceu trophaeum usurpasse a Sergio Paulo proconsule, quem Christo lucrifecit, quemadmodum legimus in actis apostolorum capite decimo tertio; rursus alios esse, quibus placeat in Iudaismo dictum Saulum, mutata religione simul et nomen mutasse: Tamen (*) alteram minus probabilem facit, quod Lucas hoc ipso, quod modo citavimus, capite scribit, *Saulus qui et Paulus repletus spiritu sancto*, haud obscure declarans, eum binominem fuisse prius quam Sergius Paulus esset conversus, alteram plane refellit, quod cum aliis aliquot locis, tum in eodem capite Saulus dicitur, iam Christi praedicans evangelium: *Dixit illis spiritus sanctus: Segregate mihi Saulum et Barnabam.* Proinde mihi vero propior videtur Origenis

P 2

(*) Aliae: sed

opinio, quemadmodum in veteris instrumenti libris, aliquot comperimus diversis nominibus notatos, velut Idida dictum, qui alias vocatus est Salomon, et Oziam alicubi dictum, qui alibi sit Azarias. Item in evangelicis literis Lucae dictum Levi, qui se in suo evangelio Matthaeum nominat; ita Paulo geminum fuisse vocabulum, quamquam ipse in suis epistolis se nunquam Saulum appellat, sed ubique Paulum, fortassis ob id, quod Pauli vocabulum Graecorum ac Romanorum, ad quos scribebat, auribus esset familiaris. Saulus enim sic a Saul hebraea voce deflexum apparet, ut Graeci a Ioseph Iosephum deflexerunt. Paulus autem Hebraeis sonat mirabilem, si tamen ferendum putamus romanae seu graecanae vocis etymologiam e peregrina lingua peti. Quod tamen Hieronymus quum alicubi in aliis reprehendat, hic sibi permittit, opinor, ut in re non admodum seria. Certe Graecis sonat quietum, Latinis pusillum. Saul Hebraeis sonat postulatum, et si Ambrosio credimus, inquietudinem sive tentationem. Atque haec quidem de ratione nominis, ut in argumento pene plus satis. Caeterum dictavit hanc epistolam, excipiente Tertio, quod is quoque in calce epistolae testatur, adiiciens: *Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam in domino.* Missam apparet e Corintho, per Phoeben foeminam Cenchreensem. Est autem Cenchreae portus Corinthiorum, haud procul ab urbe distans. Quod si tempus quoque requiratur, scriptam apparet post utramque ad Corinthios epistolam; unde putant in hac absolutae iam et confirmatae pietatis argumenta potissimum elucere, id temporis, quum peragrata iam Achaia, in qua Corinthus est, et huic finitima

Macedonia usque ad Illyricum, ac non solum praedicatione ubique Christi evangelio, in his duntaxat locis, in quibus aliorum apostolorum nemo praedicaverat, verum etiam iuxta Petri monita, collecta a suis aliquanta pecunia in subsidium pauperum, adornaret iter Hierosolymam, ut exhibito quod acceperat, illinc proficeretur in Hispaniam, Roma iter facturus, atque illic obiter salutaturus christianos, de quorum fide ac religione audierat, quum ipsos nondum vidisset. Acciderat enim illis diversum quiddam atque Galatis. Si quidem hi primum recte a Paulo instituti, postea fraude pseudapostolorum circumventi sunt, et retracti in Iudaismum, contra Romani primum male instituti a pseudapostolis, simulatque pro sua prudentia senserant fraudem, resipuerunt, et in eo quod rectum esse cognoverunt, perseverabant. Nam in ecclesiae nascentis primordiis erant, qui existimarent evangelii gratiam, quoniam Abrahae posteris, et iudaicae genti peculiariter promissa videbatur, non esse statim propagandam in profanas gentes, et simulachrorum ac daemonum cultui deditas. A qua sententia et Petrum apparet fuisse non prorsus alienum *), qui viso monendus erat, ut Cornelium centurionem admitteret, quo nomine mox illi exhibitum est negotium Hierosolymis, ex postulantibus iis, qui ex Iudaismo conversi fuerant ad Christum, quod cum incircumcisis habuisset commercium, atque in his probabile est et apostolos aliquot fuisse. Sic enim legimus in actis capite undecimo: *Audierunt autem apostoli et fratres, qui erant in Iudaea, quoniam et gentes receperunt verbum Dei. Quum autem adscendisset Petrus Hierosolymam, disceptabant adversus illum qui erant*

P 3

*) Aliae simpliciter: In qua - apparet fuisse.

ex circumcissione, dicentes: Quare introisti ad viros praeputium habentes, et manducaisti cum illis? Erant rursus, qui licet non existimarent gentes profususarcendas ab evangelii consortio, non admittendas tamen ducebant, nisi circumciderentur ritu iudaico, perinde quasi Christus egeret adminiculo legis mosaicae, simul ut evangelii gloriam in suam gentem transferrent. Et in actis apost. capite undecimo proditum est, eos qui ob persecutionem, quae accidit a morte Stephani, profugerant in Phoenicem, in Cyprum et in Antiochiam, nemini praedicasse Christum, nisi solis Iudaeis. Rursus capite decimo quinto: Quidam Iudaei veniunt Antiochiam, palam adversus Paulum et Barnabam praedicantes, non esse spem salutis, nisi iuxta Mosis praescriptum circumciderentur, tantusque tumultus per hos concitatus est, ut coacto concilio decretum sit, ut Paulus et Barnabas una cum adversariis Hierosolymam irent, et lis, apostolorum ac seniorum arbitrio componeretur. Atque illic rursus acriter obnitentibus nonnullis, praesertim factionis pharisaicae christianis, cuius fuerat et Paulus, coacta est synodus apostolorum et seniorum, ac Petri Iacobique auctoritate decretum est, ne gentes onerarentur lege mosaica, tantum temperarent ab esu suffocati animantis, a sanguine, a carnibus simulacro immolatis, et a stupris, quod tamen pro ratione temporum, invincibili Iudaeorum superstitioni datum esse, vel illud argumento est, quod tria illa iam olim videmus esse sublata, ac profus abolita. Ex eodem fonte nata est illa Pauli cum Petro concertatio Antiochiae, quum gentium apostolus, cernens suos ob Petri simulationem periclitari, palam illum redarguit, quemad-

modum refert ipse in epistola ad Galatas capite secundo: Rursum Hierosolymis auctore Iacobo, quo purgaret iam inter Iudaeos sparsum rumorem, quod retrahere videretur a lege mosaica, cum caeteris calvitium induxit capiti, et iuxta ritum iudaicum purgatus, munus obtulit in templo, sicuti refert Lucas actorum capite vigesimo primo. Quo quidem ex loco videtur Iacobus, tametsi gentes prius onere legis mosaicae prope modum liberasset, esse tamen in hac sententia, ut putaret a Iudaeis exigendam esse legis observationem; vel in hoc, ut placarentur ii, qui nondum sic profecerant in evangelica veritate, ut possint omnino patrios ritus contemnere. Sic enim loquitur Iacobus versu 24. *Et scient omnes quia quae de te audierunt falsa sunt, sed ambulas et ipse custodiens legem.* Nec alia de causa, opinor, totondit caput ex voto Cencreis capite decimo octavo. Confimili necessitate circumcidit Timotheum capite decimo sexto, quum esset matre quidem Iudaea natus, sed patre ethnico. Tanta molis erat ex Iudaeo facere Christianum. Est enim ei genti peculiaris quaedam pertinacia, nec ulla fuit unquam suae religionis tenacior, ut eleganter docet Iosephus in apologia iudaicarum antiquitatum. Ad haec ut Iudaeorum natio tum omnibus orbis nationibus erat peculiariter invisae, ita vicissim omnes execrabantur illi, ceu impuros, profanos et impios, adeo ut nec congressu dignarentur, et templum suum pollui crederent, si quis forte incircumcisus esset ingressus. Tantum erat praecisae pelliculae supercilium. Quum igitur spes non esset, fore ut Graeci Romanique legem invisam reciperent, et incredibili pertinacia reclamarent Iudaei, Pau-

lus intelligens periculum esse, ne tam exitiabili diffidio magna ex parte periret evangelii fructus, et Christi gloria mosaici nominis obscuraretur admixtu, hoc in primis agit ubique, ut legis ceremonias abroget atque antiquet, omnemque salutis adipiscendae fiduciam in unum Christum transferat. Sicut autem Galatas acriter, sed tamen amanter obiurgat, quod essent in Iudaismum adducti, ita Romanos praemunit et instruit, ne a pseudapostolis, quos sciebat nusquam cessare, illaqueentur incauti, sed in recta doctrina quam amplecti coepissent, persisterent. Erat enim Romae ingens Iudaeorum numerus, sive illuc a Pompeio translatus, sive quod iam Romanorum esset provincia Iudaea, quorum superstitio crebro et apud Iuvenalem atque Horatium, et apud Senecam notatur. Cum quibus et Paulum multum negotii fuisse, posteaquam Romam pervenisset, testatur extremum caput actorum apostolicorum. Ac miro consilio singularis artifex sermonem temperat inter Iudaeos et gentes, dum studet omnes omnibus modis ad Christum pellicere, neque vult, si fieri possit, quemquam omnino mortalium perire suo duci, cui militabat. Itaque nunc hos obiurgat, nunc illos, nunc rursus erigit, ac sublevat. Gentium supercilium deprimit, ostendens nihil illis profuisse, neque naturae legem, neque philosophiam, cuius professione tuebant, quo minus in omni scelerum dedecus prolaberentur. Rursum Iudaeorum arrogantiam coercet, qui legis fiducia perdidissent id, quod erat totius legis caput, fidem in Christum Iesum, docens legis ceremonias antiquatas esse iam coruscante Christi evangelio, quem legis umbrae delinearent, abrogata iam otia sabbatorum, circumcisionis iniuriam, calendarum recursus,

ter quotannis redeuntis ferias, delectum ciborum, in singulos dies iterum sordidanda lavacra, pecudum innoxiarum lanienam, templi religionem assiduis inquinati caedibus: Has rerum umbras emicante luce veritatis vanescere; veros esse filios Abrahae, qui fidem Abrahae referrent; vere Iudaeos esse, qui Christum profiterentur; vere circumcisos, qui mentem haberent a foedis cupiditatibus repurgatam; veram iustitiam ac perfectam salutem citra legis auxilia per evangelium ac solam fidem in Christum conferri ex aequo omnibus, licet ea salus peculiariter olim esset promissa Iudaeis, sed ita his promissa, ut prophetae non tacuerint fore, ut illis reiicientibus ad gentes praedicatio Christi propagaretur; per legem mosaicam, quam illi carnaliter observabant, veram iustitiam nulli contingere, sed per fidem, idque docet tum exemplo Abrahae, tum variis ipsius legis testimoniis. Et ad eum modum detracto utrisque supercilio, adempta utrisque fiducia, omnes aequat in negotio fidei evangelicae, ita gratulans saluti gentium, ut suae gentis caecitatem paterno deploret affectu, licet illam ubique pertinacissime infensam experiretur, atque id per se durum ita mitigat, ut dicat nec omnes excaecatos, et fore ut aliquando resipiscat Iudaeorum natio, fide gentium provocata. Atque hic obiter varia multiplexque doctrina de praefinitis, sive praedestinatibus, de praescitis, de vocatis, de gratia et merito, de libero arbitrio, de divino consilio nobis inscrutabili, de lege naturae, de lege Mosis, de lege peccati. Varii item allegoriarum fontes, dum duos facit Adam, alterum, quo nascimur iuxta carnem mortales, alterum, quo renascimur immortales futuri: Duos homines, internum et

externum; internum spiritui et rationi parentem, externum cupiditatibus et affectibus obnoxium, quorum priorem aliquando spiritum appellat, posteriorem interim corpus five membra, interim carnem, aliquoties legem peccati vocat: Duplicem mortem, corporis et animi, et tertiam, qua morimur peccato et peccandi affectibus: Triplicem item vitam, qua vivimus corpore, qua animo, et qua vivimus iustitiae et peccato: Duplicem servitutem aut libertatem, qua vicissim vel innocentiae servimus, emancipati a peccatis, vel peccatis servimus, liberi ad iustitia: Duplicem Iudaismum, duplicem circumcissionem, geminos posteros Abrahae: Duas partes legis mosaicae, carnalem, veluti corpus, spirituales, velut animam legis: Duplicem baptismum, quo primum abluimur a peccatis pristinis sacro lavacro, et quo Christo commorimur, abdicatis mundi affectibus: Duplicem sepulturam, corporalem, qua triduo sepultus est Christus, et spirituales, qua nos semoti a mundi vitiis, requiescimus in illo: Duplicem resurrectionem, alteram, quae praecessit in Christo, in nobis sequutura, alteram, qua nos a peccatis pristinis redivivi progredimur a virtute ad virtutem, hac parte quoad licet futuram immortalitatem meditates: Duplicem iustitiam Dei et hominum: Duplex iudicium, Dei et hominum: Duplicem gloriam five laudem, apud Deum, et apud homines. His dissertis transit ad locum morale, in primis adhortans ad mutuam concordiam, exemplo membrorum corporis, et quoniam pax constare non potest, ubi fastus est aut livor, obsecrat ut obsequiis mutuis, mutuum amorem alant foveantque; Romanos, ut Iudaeorum infirmitatem ex diutina legis assue-

tudine relictam ad tempus ferant, contra, Judaeos, ne gentibus in evangelii consortium adscitis invideant, sed illorum fidem ac libertatem potius aemulentur, et quum idem sit omnium Deus, idem Christus, eadem gratia, idem praemium, omnes in unum corpus coalescant, neque quisquam sibi arroget quidquam, sed si qua dote praeccellat aliquis, eam ad fratris opem accommodet. Atque hunc locum varie tractat, docens quales se praestare debeant erga Judaeos incredulos, quales erga Christianos superstitioniosos, sive ut ipse vocat, infirmos, quales erga superiores, quales erga inferiores, quales erga pares, quales erga principes ac magistratus ethnicos, sed suo utcumque fungentes officio, quales in prosperis, quales in adversis. Deinde rursus laude Romanorum mitigat admonitionis acerbitatem, et suam apud illos auctoritatem commendat, commemorans, quanto plus caeteris promoverit in evangelio Christi, declarat quanta teneatur illos videndi cupiditate, et spem facit sui adventus; curque eum differre cogatur aperit, laudans spontaneam Macedonum et Corinthiorum in pauperes sanctos liberalitatem, tacite ac verecunde Romanos ad aemulandum provocans. Caput extremum pene totum occupat salutationibus, non frigide congestis multorum nominibus, sed mire suo cuique addito elogio. Postremo quoniam penitus noverat et pseudapostolorum improbam versutiam, et Romanorum simplicitatem ac facilitatem, admonet etiam atque etiam, caveant ne illorum blandiloquentia fallantur. Quamquam autem horum pleraque peculiarius ad eam pertinent aetatem, in qua rudis adhuc paulatim suppullulabat ecclesia, Iudaeis et gentibus admixta,

ac principibus ethnicis obnoxia, tamen nihil est, unde non ad haec quoque tempora salutaris aliquid doctrinae possit accommodari, veluti de fugienda superstitione, quae diffidorum est seminarium, et sic habet speciem pietatis, ut nihil sit verae pietatis adversus, de stulta fiducia philosophiae mundanae et operum humanorum, de merito fidei, de vitando fastu, de toleranda alicubi minus eruditorum imbecillitate, de mutuis obsequiis alenda concordia, de ferendis aliquousque malis principibus et impiis episcopis, ne turbetur ordo status publici, de malefactis beneficentia superandis, de non iudicando quod ad te non pertineat, de commode interpretando quidquid recto animo fieri potest, de cavenda infidiosa blandiloquentia, aliisque id genus rebus, in quibus hodieque communis hominum vita versatur. Sed utilitatem huius epistolae aequat ac pene superat difficultas, idque mihi tribus potissimum de causis accidere videtur, sive quod non alibi sermonis ordo confusior, nusquam oratio hyperbatis magis hiulca, nusquam anantapodotis crebrius inabsoluta, quod subinde queritur interpretis Origenes, in huiusmodi difficultatibus passim luctans ac laborans. Quod utrum interpreti an scribae Tertio sit tribuendum, an ipsi Paulo, aliorum esto iudicium. Ipse sane agnoscit sermonis imperitiam, licet rerum inscitiam deprecetur. Rursus adeo non affectavit orationem arte humana compositam, ut eam sibi fugiendam etiam duxerit, ne quid hinc decederet gloriae crucis. Atque ob id Origenes existimat supervacaneum esse, sermonis compositionem in eo requirere. Hieronymus alias illi vindicat orationis artificium, alias adimit, ingenue confitens, e corrupto Cilicum sermone non nihil

traxisse vitii. Augustinus etiam rhetorum ornamenta flosculosque ex huius depromit epistolis. Quin et in actis dux verbi est, et in epistola ad Corinthios priore, supra caeteros omnes linguis loquitur. Quamvis enim, ut testatur Hieronymus, id temporis totus oriens graece loqueretur, tamen ut consentaneum est, apud Celtas non eandem fuisse romani sermonis castimoniam, quae fuit Romae, ita verisimile est, non parum interfuisse inter Cilicem graece loquentem, et Atticum. Ad haec orationis incommoda accessit hebraismus, cuius idiomata passim refert, ita graece loquens, ut nihilo secius interim Hebraeum agnoscas. Alteram difficultatis causam arbitror, quod ob rerum inexplicabilium obscuritatem, non alia fit crebrioribus impedita salebris, aut altioribus interrupta voraginibus, adeo ut ipse relicto quod instituerat, exclamare cogatur: *O altitudo divitiarum.* Quid quod quaedam mysteria prudens sic attingit, ut ceu per transfennam duntaxat ostendat, pro temporum illorum ratione, proque captu eorum, quibus scribit, orationem attemperans. Noverat et viderat ille quaedam, quae nefas esset homini loqui, et novit quatenus esset opus lacte, quatenus cibo solido. Sciebat aetatum in Christo gradus, et quid cui foret adhibendum. Hoc consilio Petrus apostolus apud rudem concionem verba facturus de Christo, virum eum nominat, Deum tacet. Tertiam opinor, crebram ac subitam personarum mutationem, dum nunc Iudaeos, nunc gentes, nunc utrinque, modo credentes, modo incredulos respicit; alias infirmi, alias firmi, interim pii, interim impii personam sustinet. Quibus fit, ut lector velut in labyrinthis ac Maeandris quibusdam inextrica-

bilibus oberrans, nec unde fit ingressus satis videat, nec qua fit exitus. Ut mihi non minus vere quam eleganter Origenes Paulum adfimilem faciat ei, qui hospitem in opulentissimi cuiuspiam principis palatium inducat, diversis viarum ambagibus, et conclavium secessibus perplexum, quaedam autem procul ostendat ex ditissimo opum thesauro, quaedam propius admoveat, quaedam videri nolit, saepe interim per aliud ingressus ostium, aliunde exeat, ut hospes ipse miretur unde venerit, ubi sit, aut qua fit exeundum. Agnovit hoc et Petrus apostolus, in epistola secunda testans, esse in Paulis epistolis quaedam intellectu difficilia, quae parum eruditi, parumque firmi depravarent ad suam perniciem. Nos difficultates has pro virili conati sumus amoliri, nisi quod quaedam Paulinae linguae adeo peculiariora sunt, ut aliquoties mutari non queant, velut haec: fides, gratia, corpus, caro, membra, spiritus, mens, sensus, aedificare, aliaque huius generis, quae ut prorsus mutari non debuerunt, ita quoad licuit emolliere studuimus. Sed jam ipsum audiamus Romanis Romano, imo omnibus crassius et explanatius loquentem.

VITA SANCTI PAULI

PER

DIVUM HIERONYMUM.

Paulus apostolus, qui ante Saulus, extra numerum duodecim apostolorum, de tribu Benjamin et oppido Judaeae Gischalis fuit, quo a Romanis capto, cum parentibus suis Tarsum Ciliciae commigravit, a quibus ob studia legis missus Hierosolymam, a Gamaliele viro doctissimo, cuius Lucas meminit, eruditus est. Quum autem interfuisset neci martyris Stephani, et acceptis a pontifice templi epistolis, ad persequendos eos, qui Christo crediderant, Damascum pergeret, revelatione compulsus ad fidem, quae in actibus apostolorum scribitur, in vas electionis de persecutore translatus est. Quumque primum ad praedicationem eius Sergius Paulus proconsul Cypri credidisset, ab eo, quod eum Christi fidei subegerat, sortitus est nomen Paulus, et iuncto sibi Barnaba, multis urbibus peragratis, revertensque Hierosolymam, a Petro, Iacoboque, et Iohanne, gentium apostolus ordinatur. Et quia in actibus apostolorum plenissime de eius conversatione scriptum est, hoc tantum dicam, quod post passionem domini vicesimo quinto anno, id est, secundo Neronis, eo tempore, quo Festus procurator Judaeae successit Felici, Romam vinculus mittitur, et biennium in libera manens custodia, adversus Judaeos de adventu Christi quotidie disputavit. Sciendum autem in prima satisfactione, necdum Neronis imperio roborato, nec in tanta erumpente scelera, quanta de eo narrant historiae, Paulum a Nerone dimissum, ut evangelium Christi in occidentis quoque partibus praedicaret, sit